

Study of Internet Addiction and the use of Online Messaging and Internet Infidelity as Antecedent of a Divorce couples and Divorce Limen in Esfahan

R. Peikanian

MA student in general psychology, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran

* H. Farhadi

Assistant Professor of Psychology, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran

Abstract

The goal of this study was to investigate the relation between internet addiction, the amount of using online messaging and misuse of internet as a factor of divorcing between divorced couples and those who are on the verge of divorce in Esfahan. The method of this study was descriptive study of correlational type. The study was conducted on all divorced couples and those who are on the verge of divorce in counseling centers because of problems due to internet (internet addiction and online infidelity) in the spring of 1395. The sampling method was purposive. Tools were used in questionnaire research: internet addiction (Young, 1998) and online infidelity (Aldge, 2009). The logistic regression and ANOVA was used to analysis data. The results showed that there is a significant relation between internet addiction and couples on the verge of divorce and divorced couples ($p < 0.5$). Also the internet addiction can be predictor of divorce in young couples. But there is no significant relation between the amount of using online messaging, online infidelity and divorce between couples on the verge of divorce and divorced couples ($p > 0.5$). This study did not find any relationship between demographic factors and divorce. Internet addiction can cause infidelity and subsequently divorce in couples.

Keywords: Internet addiction, online messaging, online infidelity, Divorce

پژوهش‌های علوم شناختی و رفتاری (علمی- پژوهشی)

سال هفتم، شماره اول، پیاپی (۱۲)، بهار و تابستان ۱۳۹۶

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۱۰/۰۴ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۳/۲۸

صص: ۸۱-۸۹

بررسی اعتیاد به اینترنت، میزان استفاده از پیام‌رسان‌های آنلاین و خیانت‌های اینترنتی به عنوان پیش‌آیند طلاق در زوج‌های در آستانه طلاق و مطلقه شهر اصفهان

راضیه پیکانیان^۱، هادی فرهادی^{۲*}

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی، گروه روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)،

اصفهان، ایران

raziyeh.peikanian@gmail.com

۲- استادیار، گروه روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران

farhadihadi@yahoo.com

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه اعتیاد به اینترنت، میزان استفاده از پیام‌رسان‌های آنلاین و خیانت اینترنتی به عنوان پیش‌آیند طلاق در زوج‌های در آستانه طلاق و مطلقه شهر اصفهان بود. روش این پژوهش، توصیفی از نوع هم‌بستگی بوده است که روی همه زوج‌های متقاضی طلاق و مطلقه مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره اصفهان به دلیل مشکلات ناشی از اینترنت (اعتیاد به اینترنت و خیانت اینترنتی) در بهار ۱۳۹۵ انجام شد. روش نمونه‌گیری به صورت هدفمند بود. ابزارهای استفاده‌شده در پژوهش، پرسش‌نامه‌های اعتیاد به اینترنت (یانگ، ۱۹۹۸) و خیانت اینترنتی (آلچ، ۲۰۰۹) بود و برای سنجش میزان استفاده از پیام‌رسان‌های آنلاین از پرسش‌نامه محقق‌ساخته استفاده شد. به منظور بررسی یافته‌های پژوهش از رگرسیون لجستیک و تحلیل واریانس استفاده شد. یافته‌ها و نتایج پژوهش نشان داد که بین اعتیاد به اینترنت و طلاق در زوج‌های در آستانه طلاق و مطلقه رابطه معناداری وجود دارد ($p < 0.05$) و اعتیاد به اینترنت پیش‌بین طلاق در نمونه مورد نظر بود؛ درحالی‌که بین میزان استفاده از پیام‌رسان‌ها، خیانت اینترنتی و طلاق در زوج‌های در آستانه طلاق و مطلقه رابطه معناداری وجود نداشت. هم‌چنین بر اساس متغیرهای جمعیت‌شناختی، تفاوت معناداری در اعتیاد به اینترنت یافت نشد. با توجه به نتایج و یافته‌های این پژوهش، نتیجه‌گیری می‌شود که اعتیاد به اینترنت، احتمال بروز خیانت و به دنبال آن طلاق را در زوج‌ها پیش‌بینی می‌کند.

واژه‌های کلیدی: اعتیاد به اینترنت، پیام‌رسان‌های آنلاین، خیانت اینترنتی، طلاق.

مقدمه

اساس پژوهش‌های پیشین، استفاده بیش از حد از شبکه‌های اجتماعی و پیام‌رسان‌های آنلاین (فیس‌بوک^۶، تلگرام، واتس‌آپ، تانگو و وی‌چت) و به طور کلی کاربرد زیاد اینترنت به کاهش ارتباطات خانوادگی منجر می‌شود (کریستین و ایملی^۷، ۲۰۱۵؛ شارما^۸، ۲۰۱۴).

امروزه تغییرات وسیعی در نظام خانواده و سن ازدواج رخ داده است و این اتفاقات از تغییر و تحولات و بیم و امیدهایی ناشی می‌شود که دنیای جدید به وجود آورده است. افزایش نرخ طلاق طی این سال‌ها یکی از مهم‌ترین روندهایی بوده است که بر الگوهای خانواده در بسیاری از جوامع تأثیر گذاشته است (هریس و اباجد^۹، ۲۰۱۶؛ والنزول^{۱۰}، ۲۰۱۴). از منظر جامعه‌شناسی، ازدواج و طلاق پدیده‌های ارتباطی هستند و در هر ارتباطی عنصر اساسی، اعتماد متقابل^{۱۱} است؛ ایجاد اعتماد در نبود ارتباط، بی‌معناست و بدون وجود اعتماد نیز ارتباط تداوم نمی‌یابد. اهمیت این مسئله به حدی است که در تحقیقات انجام‌شده در سال‌های اخیر درباره علل و عوامل مؤثر بر طلاق به‌وفور به مسائلی چون نبود اعتماد ناشی از افترا، تهمت، بدبینی و سوءظن و یا سردی و کاهش اعتماد میان زوجها اشاره شده است که فضای آنلاین به افزایش این عوامل دامن می‌زند. بدون تردید وفاداری، بستر شکل‌گیری اعتماد به شمار می‌آید؛ اما بودن در فضایی که هیچ‌گونه محدودیت و قید و شرطی ندارد به خیانت و نداشتن وفاداری می‌انجامد (رودیگاز، لوپز و

نزدیک به سه دهه است که اینترنت و فضای سایبری به صورت یک کانال رسانه‌ای ضروری برای ارتباطات، تحقیقات دانشگاهی، تبادل اطلاعات و سرگرمی اشخاص ظهور پیدا کرده است. اینترنت، امروزه جایگاه ویژه‌ای در خانواده‌ها دارد و به شکل یک وسیله ارتباطی با کاربردی دوجانبه، عرصه زندگی فردی و اجتماعی را با تغییر و تحول روبه‌رو کرده است؛ به طوری که هم جریان زندگی را آسان کرده و سبب رفاه آدمی شده و هم گاهی با دسترسی گسترده و استفاده بیش از حد به آن، افراد را به شدت به خود وابسته ساخته و نوع جدیدی از اختلال به نام «اعتیاد اینترنتی»^۱ یا «اعتیاد مدرن»^۲ را پدید آورده است (وزلر^۳، ۲۰۱۶؛ وینستین، کارتلس و روزنبرگ^۴، ۲۰۱۴؛ محمدی سیف، ۱۳۹۳).

در سال‌های اخیر، تعداد کاربران اینترنتی به طور شگفت‌انگیزی روبه‌رشد است و فناوری‌های اینترنت، فضای سایبری و شبکه‌های اجتماعی^۵ به صورت روزافزون افراد بیشتری را درگیر خود کرده‌اند. این وسایل ارتباطی، قسمت زیادی از زندگی روزانه افراد شده و به طور جدی فضای کار و تحصیل، نظام خانواده و به دنبال آن کیفیت زندگی و رضایت از زندگی زناشویی را در تأثیر قرار داده است و نگرانی‌هایی به همراه دارد؛ بنابراین ضرورت بررسی و پژوهش بیشتر محققان این حوزه را به‌ویژه در زمینه تأثیرات منفی و مخرب آن بر نظام خانواده و ارتباطات می‌طلبد. بر

⁶ Face book

⁷ Christine & Emily

⁸ Sharma

⁹ Harris & Aboujaoude

¹⁰ Valenzuela

¹¹ mutual trust

¹ internet addiction

² modern addiction

³ Vossler

⁴ Weinstein, Curtless, Rosenberg

⁵ Social networks

مثبتی وجود دارد. *راسل و کلاینتون*^۶ (۲۰۱۴) در پژوهشی با هدف تأثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی و به طور خاص توییتر بر خیانت و طلاق به این نتایج دست یافت که استفاده افراطی از توییتر به جنگ میان شرکای عاشقانه و آن نیز به نوبه خود به طلاق و خیانت زوج‌ها منجر می‌شود. *جاکلین و جیسون*^۷ (۲۰۱۴) در پژوهشی با هدف پیامدهای بالینی خیانت اینترنتی به این نتایج دست یافت که اینترنت موجب افزایش روابط و یا توسعه روابط غیرقانونی (اعتیاد جنسی و پورنوگرافی) می‌شود.

در پژوهش دیگری، *رودریگاز و همکاران* (۲۰۱۶) با هدف بررسی خیانت جنسی و ادراک خیانت در فضای وب نتیجه گرفتند افرادی که خیلی درگیر خیانت جنسی مجازی هستند، تعهد بسیار پایینی نسبت به شریک واقعی خود و درک پایینی از خیانت دارند و خود را بیشتر درگیر این روابط مجازی می‌کنند. *وزلر* (۲۰۱۶) در پژوهشی با هدف بررسی خیانت اینترنتی در ده سال گذشته به این نتایج دست یافت که توسعه سریع اینترنت و خدمات شبکه‌های اجتماعی در دهه‌های گذشته، امکان شرکت در فعالیت‌های آنلاین را گسترش داده است که به خیانت اینترنتی منجر می‌شود و مشکلات جدیدی را به زندگی زوج‌ها و درمان‌گران می‌افزاید.

سیر تحولات در حوزه ارتباطات نشان می‌دهد که در دهه‌های اخیر دگرگونی‌های مثبت و منفی در شکل و نوع ارتباطات افراد به وجود آمده است. در نوع منفی آن بر اساس پژوهش‌های پیشین اعتیاد رفتاری در این فضا سبب بازبودن بیش از اندازه

پریرا^۱، ۲۰۱۶؛ *ویزر و ویگل*^۲، ۲۰۱۵؛ *سفیری*، ۱۳۹۳). اگرچه اینترنت برقراری روابط مجازی افراد سرتاسر جهان را تسهیل می‌کند، از طرفی گستره روزافزون این نوع روابط موجب افزایش نگرانی‌هایی در چند سال اخیر شده است. گزارش‌ها نشان می‌دهد که روابط اینترنتی زیاد از حد و بدون مرز به اعتماد میان زوج‌ها آسیب جدی وارد می‌کند و اختلافات زناشویی، جدایی و حتی طلاق را موجب می‌شود (*ویزر*، ۲۰۱۵؛ *عبدی*، ۱۳۹۱). هم‌چنین مطالعات قبلی، خیانت را به سه نوع جنسی، عاطفی و اینترنتی تقسیم‌بندی کردند؛ اما خیانت اینترنتی، هر دو بخش خیانت واقعی یعنی جنسی و عاطفی را نیز در خود دارد (*والنزوئلا، هالپرن، جیمز و کاتز*^۳، ۲۰۱۴؛ *عبدی*، ۱۳۹۱).

یافته‌های *کرات*^۴ (۱۹۹۸) نشان می‌دهد که استفاده بیش از حد از اینترنت، انسان‌ها را از جامعه و ارتباطات اجتماعی واقعی دور می‌کند و با حذف تعاملات اجتماعی و تسلط بر زندگی افراد موجبات احساس تنهایی و در نهایت افسردگی را فراهم می‌آورد. *یانگ*^۵ (۲۰۰۴) در پژوهشی با هدف ارزیابی آنلاین خیانت و مفاهیم درمان آن دریافت که اثرات زیان‌آور امور آنلاین با تحریف منفی ادراکات صمیمیت و اعتماد زوج‌ها اغلب به غفلت زناشویی، جدایی و طلاق منجر می‌شود. *والنزوئلا* (۲۰۱۴) در پژوهشی درباره آمریکایی‌هایی که از فیس‌بوک استفاده می‌کنند، به این نتیجه دست یافت که بین استفاده از اینترنت و طلاق زوج‌ها رابطه

¹ Rodrigues, Lopes, Pereira

² Weiser & Weigel

³ Halpern, James, Katz

⁴ Kraut, 1998

⁵ Young, 2004

⁶ Russell & Clayton, 2014

⁷ Jaclyn & Jauson

ارتباطات در فضای مجازی و به مرور زمان تمایل به ارتباط بدون مرز افراد می‌شود که نهاد خانواده و روابط زناشویی را با تعارضات و مشکلاتی مواجه می‌کند. پدیده طلاق عاطفی و قانونی یکی از این مسائلی است که نرخ آن در سال‌های اخیر افزایش چشمگیری داشته است و تعداد زیادی از مشاوران و روانشناسان آن را با فضای مجازی بی ارتباط نمی‌دانند.

با توجه به مباحث مذکور و نیز گسترش روزافزون میزان استفاده افراطی از اینترنت در خانواده‌ها و افزایش بسیار مخاطبان آن، مطالعه رابطه اعتیاد به اینترنت با از هم پاشیدگی زوجها به‌ویژه پدیده طلاق عاطفی و طلاق قانونی ضرورت می‌یابد. اگرچه تحقیقات زیادی ریشه‌های طلاق را بررسی کرده‌اند، این کمبود در تحقیقات گذشته به‌خصوص در ایران وجود دارد که پدیده نوظهور اعتیاد به اینترنت به عنوان ریشه طلاق، مطالعه شود. بنابراین با توجه به تحقیقات ذکر شده این پژوهش به دنبال پاسخ به این دو سؤال است: (۱) آیا اعتیاد به اینترنت و استفاده افراطی از پیام‌رسان‌های اینترنتی به عنوان پیش‌آیند طلاق در زوجها جوان در نظر گرفته می‌شود؟ (۲) آیا تفاوتی بین اعتیاد به اینترنت در زوجها در آستانه طلاق و مطلقه برحسب متغیرهای جمعیت‌شناختی وجود دارد؟

روش پژوهش

جامعه آماری، نمونه و روش نمونه‌گیری

پژوهش حاضر از نوع هم‌بستگی بود. جامعه آماری پژوهش حاضر را همه زوجها متقاضی طلاق و مطلقه مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره اصفهان (مراکز مشاوره‌ای که از اداره دادگستری، مجوز برای پژوهش داشتند) به دلیل مشکلات ناشی از اینترنت

(اعتیاد به اینترنت و خیانت اینترنتی) در بهار ۱۳۹۵ تشکیل می‌دادند. فهرست مراکز مشاوره مرتبط از اداره دادگستری اصفهان گرفته شد و از بین آنها ۱۵ مرکز به صورت در دسترس انتخاب شد. نمونه آماری پژوهش حاضر مشتمل بر ۱۰۰ نفر متقاضی طلاق و مطلقه مراجعه‌کننده به این مراکز به صورت نمونه‌گیری هدفمند (افراد) که یکی از دلایل اصلی طلاق را خودشان یا مشاورشان اثربخشی فضای مجازی تشخیص داده بودند) انتخاب شدند و پرسش‌نامه خیانت اینترنتی و اعتیاد به اینترنت بین آنها توزیع شد.

ابزار پژوهش

۱- پرسش‌نامه اعتیاد به اینترنت **یانگ (IAT)**:^۱ این پرسش‌نامه را در سال ۱۹۸۸، یانگ طراحی کرد که در زمینه سنجش اعتیاد اینترنتی استقبال بسیاری از آن شد. این پرسش‌نامه ۲۰ سؤال دارد. طیف پاسخ‌دهی آن به صورت لیکرت و دارای پنج درجه از ۱-۵ است. نمره کلی پرسش‌نامه دامنه‌ای از ۲۰ تا ۱۰۰ را دارد. هرچه این نمره بالاتر باشد، بیانگر اعتیاد بالاتر فرد به اینترنت است و برعکس. این پرسش‌نامه، استاندارد است و مقدار آلفای کرونباخ آن ۰/۷۱ گزارش شده است (کائو^۲ و همکاران، ۲۰۰۷). هم‌چنین علوی و همکاران (۱۳۸۹) در مطالعه‌ای ویژگی‌های روان‌سنجی پرسش‌نامه یانگ را بررسی کردند. یافته‌های این مطالعه نشان داد که این پرسش‌نامه از روایی محتوایی و همگرا، بازآزمایی ($r=0/82$) و همسانی درونی (۰/۸۸) مقبولی برخوردار است. در پژوهش حاضر نیز مقدار آلفای کرونباخ برابر با ۰/۷۵ به دست آمد.

¹Internet Addiction Test Young

² Cao

یافته‌ها

ضرایب هم‌بستگی، متغیرهای معادله رگرسیون لوجستیک و سطح معناداری متغیرها میان متغیرهای پژوهش (اعتیاد اینترنتی، پیام‌رسان‌های آنلاین و خیانت اینترنتی) با طلاق به ترتیب در جدول‌های ذیل ارائه شده است. یافته‌های جدول ۱ نشان می‌دهد مقدار مجذور هم‌بستگی برابر ۰/۱۱۴ درصد است. یافته‌ها نشان می‌دهد ۱۱/۴ درصد از تغییرات طلاق با اعتیاد اینترنتی تبیین می‌شود و این اعتیاد، احتمال طلاق را در زوج‌ها پیش‌بینی می‌کند. همچنین به ازای هر واحد افزایش در اعتیاد اینترنتی، ۰/۹۷ افزایش در احتمال طلاق افراد در آستانه طلاق دیده می‌شود. اگرچه ۲/۳ درصد از تغییرات طلاق با میزان استفاده از پیام‌رسان‌ها تبیین می‌شود، نتایج نشان داد که بین پیام‌رسان‌های آنلاین و طلاق، رابطه معناداری وجود ندارد ($p > 0/05$). علاوه بر این، بر اساس یافته‌ها ۱/۲ درصد از تغییرات طلاق با خیانت اینترنتی تبیین می‌شود، اما رابطه معناداری بین خیانت اینترنتی و طلاق نیز یافت نشد.

۲- پرسش‌نامه میزان استفاده از پیام‌رسان‌های آنلاین: برای سنجش میزان استفاده از پیام‌رسان‌های آنلاین (تلگرام، لاین، واتس‌آپ، وایبر و تانگو) از پرسش‌نامه محقق‌ساخته استفاده شد که سؤالات میزان استفاده از پیام‌رسان‌های آنلاین و مدت زمان آن را ارزیابی می‌کند.

۳- پرسش‌نامه خیانت اینترنتی (IIQ): این ابزار، یک مقیاس ۴۳ ماده‌ای است که *آلج* در سال ۲۰۰۹ آن را ساخت. این پرسش‌نامه، میزان نگرش افراد را نسبت به رفتارهای اینترنتی شریک زندگیشان روی یک مقیاس لیکرت ۶ نمره‌ای از هرگز، شماره ۱ (بدون خیانت) تا همیشه، شماره ۶ (بیشترین خیانت) می‌سنجد. همچنین از سه مؤلفه اصلی تشکیل شده است که عبارتند از: فعالیت‌های دوستانه، فعالیت‌های عاطفی و فعالیت‌های جنسی. این پرسش‌نامه، استاندارد و روایی و پایایی آن آلفای کرونباخ ۰/۹۰ گزارش شده است (عابدی و همکاران، ۱۳۹۱). در پژوهش حاضر مقدار آلفا برابر با ۰/۸۵ به دست آمد.

جدول ۱. متغیرهای معادله رگرسیون لوجستیک

متغیر	بتا	خطای استاندارد	آزمون والد	درجه آزادی	سطح معناداری	نسبت شانس
اعتیاد اینترنتی	-۰/۰۴۶	۰/۰۱۹	۶/۰۳۹	۱	۰/۰۱۴	۰/۹۵۵
میزان استفاده از پیام‌رسان‌ها	۰/۰۱۳	۰/۰۵۹	۰/۰۵۲	۱	۰/۸۲۰	۱/۰۱۴
خیانت اینترنتی	۰/۰۰۲	۰/۰۰۷	۰/۰۸۲	۱	۰/۷۷۴	۱/۰۰۲
ثابت	۳/۴۵۵	۱/۴۷۵	۵/۴۵۵	۱	۰/۰۲۰	۳۱/۶۶۵

جدول ۲. سطح معناداری متغیرها

متغیر ملاک طلاق	مقدار خی دو	درجه آزادی	سطح معناداری
شاخص آماری			
متغیر پیش‌بین			
اعتیاد به اینترنت	۶/۹۳۲	۱	۰/۰۰۸

۰/۸۱۶	۱	۰/۰۵۴	میزان استفاده از شبکه‌های آنلاین
۰/۰۶۳	۱	۰/۵۷۵	خیانت اینترنتی

$p < 0/05$

جدول (۳): سطح معناداری متغیرهای خیانت اینترنتی

متغیر ملاک طلاق			
شاخص آماری متغیر			
سطح معناداری	درجه آزادی	مقدار خی دو	پیش بین
۰/۳۷۶	۱	۰/۷۸۵	فعالیت‌های دوستانه
۰/۵۰۵	۱	۰/۴۴۴	فعالیت‌های عاطفی
۰/۶۹۷	۱	۰/۱۵۲	فعالیت‌های جنسی

$p < 0/05$

جدول (۴): تحلیل واریانس چندراهه نمرات اعتیاد به اینترنت با توجه به متغیرهای دموگرافیک (جنس، وضعیت طلاق، سن، تحصیلات، مدت زمان روزانه، ابزار استفاده‌شده، درآمد، مدت ازدواج، استفاده از نوع پیام‌رسان و شبکه‌های اجتماعی)

منبع	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنی داری
جنسیت	۱۹۵/۹۴۶	۱	۱۹۵/۹۴۶	۲/۲۳۴	۰/۱۷۳
وضعیت طلاق	۵۷/۷۳۳	۱	۵۷/۷۳۳	۰/۶۵۸	۰/۴۴۱
سن	۱۱۲۷/۸۷۱	۴	۲۸۱/۹۶۸	۳/۲۱۵	۰/۰۷۵
تحصیلات	۱۹۴/۳۲۲	۲	۹۷/۱۶۱	۱/۱۰۸	۰/۳۷۶
مدت زمان روزانه	۶۲/۸۹۷	۳	۲۰/۹۶۶	۰/۲۳۹	۰/۸۶۷
ابزار استفاده‌شده	۷۳۴/۱۸۹	۳	۲۴۴/۷۳۰	۲/۷۹۰	۰/۱۰۹
درآمد	۱۶۳/۲۰۴	۳	۵۴/۴۰۱	۰/۶۲۰	۰/۶۲۱
مدت ازدواج	۵۵/۱۲/۸۰۴	۴	۳۱۳/۹۵۱	۳/۵۷۹	۰/۰۵۹
استفاده از نوع پیام‌رسان	۱۰۰۳/۴۲۲	۴	۲۵۰/۸۵۵	۲/۸۶۰	۰/۰۹۶
شبکه‌های اجتماعی	۵۵۴/۲۱۰	۳	۱۸۴/۷۳۷	۲/۱۰۶	۰/۱۷۸

بحث و نتیجه‌گیری

بر اساس یافته‌های آماری، نتایج پژوهش نشان می‌دهد که ارتباط مثبتی میان اعتیاد به اینترنت و طلاق در نمونه مورد نظر (زوج‌ها در آستانه طلاق و مطلقه) وجود دارد. همچنین نتایج بیانگر این بودند که درصد درخور ملاحظه‌ای از تغییرات

نتایج ذکرشده در جدول ۳ نشان می‌دهد که بین نمرات اعتیاد به اینترنت برحسب جنسیت، وضعیت طلاق، سن، تحصیلات، مدت زمان روزانه، ابزار استفاده‌شده، درآمد، مدت ازدواج، استفاده از نوع پیام‌رسان و شبکه‌های اجتماعی تفاوت معنی‌داری وجود ندارد.

مقوله طلاق، مسایلی در ذیل ارائه می‌شود. نخستین تبیین بر پایه مطالعات بی.اف. اسکینر^۱ درباره شرطی شدن عامل یا کنش‌گر است. بر اساس این دیدگاه، فرد برای دریافت پاداش وارد اینترنت می‌شود. اگر شخصی به دنبال خوشی است و بیاموزد که اینترنت فراهم‌کننده فرصتی برای فرار از استرس‌ها، محدودیت‌ها، ناکامی‌ها و فشارهای بیرونی یا دریافت عشق و داشتن سرگرمی است، احتمالاً در یک مقطع زمانی که این نیازها را احساس می‌کند، به اینترنت روی خواهد آورد. این مسئله در وابستگی‌های انفرادی اینترنتی، مثل هرزه‌نگاری اینترنتی و وبگردی بیشتر دیده می‌شود. بنابراین دلیل اصلی در گرایش به اینترنت و موضوعات وابسته به آن تقویت است که فرد دریافت می‌کند. اما این تقویت گاهی مضر است؛ برای مثال ملک‌احمدی و همکاران (۱۳۹۳) به این نتیجه دست یافتند که تماشای فیلم‌ها یا عکس‌های پورن (از منابع پاداش و تقویت در اعتیاد به اینترنت) نه تنها صمیمت، شور و تمایل جنسی بین همسران را افزایش نمی‌دهد، به شیوه‌های گوناگون سبب تخریب رابطه عاطفی بین همسران نیز می‌شود.

هم‌چنین شایان ذکر است که معنادان اینترنتی و کسانی که استفاده افراطی از اینترنت دارند از مشکلاتی چون ناتوانی در غلبه بر وسوسه، مدیریت هیجان‌ها و مقابله با استرس و هیجانات منفی رنج می‌برند (وینکلر^۲، ۲۰۱۳). این تجارب منفی، خود الگوی رفتاری به این افراد ارائه می‌دهد که در وقایع استرس‌زای زندگی به‌ویژه در ارتباطات با خانواده،

طلاق با اعتیاد اینترنتی و میزان استفاده افراطی از پیام‌رسان‌های آنلاین تبیین می‌شود. اگرچه تاکنون در ایران، پژوهشی به طور مستقیم با هدف بررسی اعتیاد به اینترنت، میزان استفاده از پیام‌رسان‌های آنلاین و خیانت‌های اینترنتی به عنوان پیش‌آیند طلاق در زوج‌های در آستانه طلاق و مطلقه انجام نشده است، پژوهش حاضر به طور غیرمستقیم با تعدادی از پژوهش‌های پیشین که متغیرهای نزدیک به عنوان این پژوهش داشتند، هم‌سویی نشان می‌دهد.

برای مثال، پژوهش‌های کریستین و ایملی (۲۰۱۵) و شارما (۲۰۱۴) نشان دادند که استفاده زیاد از اینترنت به کاهش ارتباطات خانوادگی منجر می‌شود. هم‌چنین در تحقیقات انجام‌شده طی سال‌های اخیر درباره علل و عوامل مؤثر بر طلاق به‌وفور به مسایلی مانند این اشاره شده است که بودن در فضای آنلاین بدون هیچ‌گونه محدودیت و قید و شرطی به خیانت و نداشتن وفاداری منجر می‌شود (رودیگاز و همکاران، ۲۰۱۶؛ جاکلین و جیسون ۲۰۱۴؛ ویزر و ویگل، ۲۰۱۵؛ سفیری، ۱۳۹۳). وزلر (۲۰۱۶) در پژوهشی با هدف بررسی خیانت اینترنتی در ده سال گذشته به این نتایج دست یافت که توسعه سریع اینترنت و خدمات شبکه‌های اجتماعی در دهه‌های گذشته امکان شرکت در فعالیت‌های آنلاین را گسترش داده است که در نوع منفی آن به خیانت اینترنتی منجر می‌شود و مشکلات جدیدی را به زندگی زوج‌ها و درمان‌گران می‌افزاید.

در تبیین یافته‌های معنی‌دار پژوهش حاضر (فرضیات تأییدشده) مبنی بر ارتباط اعتیاد اینترنتی و میزان استفاده افراطی از پیام‌رسان‌های آنلاین با

^۱ BF-Skinner

^۲ Winkler

استفاده افراطی را جایگزین راهکارهای کارآمد کنند و این به مرور زمان سبب سرد شدن روابط خواهد شد.

بر اساس نظریه کمبود یا جبران (یانگ، ۲۰۱۱)، اینترنت ابزاری برای جبران کمبودهای عزت نفس و هویت و روابط است. به طور کلی افرادی که به اینترنت اعتیاد دارند در ایجاد ارتباطات صمیمی نیز مشکل دارند و به تعبیری در پشت این فضای مجازی برای ایجاد روابط صمیمی‌ای که در دنیای واقعی ندارند، پنهان می‌شوند. این مسئله به طلاق عاطفی و حتی در بلندمدت به طلاق قانونی منجر می‌شود. برای مثال وانزوتلا (۲۰۱۴) و محمدی سیف (۱۳۹۳) در پژوهش خود نشان دادند وقتی فردی به اینترنت و ماهواره وابسته شد، فرصت تعامل با دیگران را از دست می‌دهد و زمینه برای بروز عوارض و آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی مانند اعتیاد اینترنتی و ماهواره‌ای، خشونت خانوادگی، ایجاد روابط ناسالم مهیا می‌شود و شرایط بروز طلاق عاطفی و قانونی را فراهم می‌کند.

بدین‌گونه است که افراد، زندگی انفرادی در کنار رایانه را به تدریج جایگزین زندگی در کنار خانواده می‌کنند. حتی در موارد عجیبی گزارش شده است برخی از همسران که به اینترنت اعتیاد دارند، بیشتر متمایل هستند که با همسر خود در زندگی مجازی ارتباط داشته باشند تا با آنها به خرید بروند و یا در کارهای اجتماعی شرکت کنند. بنابراین، طبق یافته‌های پژوهش‌های گذشته و پژوهش حاضر، اعتیاد به اینترنت و استفاده بیش از حد از فضای مجازی به عنوان پیش‌آیندی برای طلاق محسوب می‌شود؛ اگرچه بیان این ادعا باید همراه با

احتیاط باشد، چون متغیرهای فردی، محیطی و عوامل میانجی و تعدیل‌کننده بسیاری وجود دارد که این رابطه را در تأثیر قرار می‌دهد. از طرف دیگر در تبیین نبودن رابطه در خیانت اینترنتی و طلاق در پژوهش حاضر به نقش تأثیرگذار متغیرهای پیش‌بین، میانجی، تعدیل‌گر و هم‌چنین تابویی اشاره می‌شود که پاسخ دهندگان در ابراز خیانت اینترنتی داشته‌اند؛ بنابراین به صورت یکی از محدودیت‌های این پژوهش به محققان آینده توصیه می‌شود که تأثیر متغیرهای دیگری که در نقش پیش‌بین، میانجی و تعدیل‌گر در این فرآیند وجود دارند و از دید این تحقیق پنهان مانده‌اند، در نظر بگیرند؛ برای مثال، نقش شخصیت افراد، هوش هیجانی، عزت نفس، سطح اجتماعی و زمینه‌های شناختی.

منابع

سفیری، خ. و ذاکری هامانه، ر. (۱۳۹۳)، زیرساخت مفهوم اعتماد به همسر در فضای مجازی (مورد مطالعه: زنان ساکن شهر یزد)، فصلنامه علمی - پژوهشی زن و جامعه، (۵) ۱۸: ۳-۴.

عبدی، م؛ خوش کنش، ا؛ پورابراهیم، ت. و محمدی، ر. (۱۳۹۱)، بررسی سبک دل‌بستگی و رضایت زناشویی افراد متأهل درگیر خیانت اینترنتی، مطالعات روانشناختی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه الزهراء، ۳۲: ۱۳۵-۱۵۸.

محمدی سیف، م؛ محمدی سیف، ق. و نریمانی، س. (۱۳۹۳)، آسیب‌های اعتیاد به اینترنت در خانواده و انواع آن، فصلنامه رسانه و خانواده، ۱۱: ۵۱-۱۰۶.

- Sharma, N. (2014), Review Of Internet Addiction: School Of Computer and electronics, IPS Academy. International Journal Of Innovative Research in Engineering & Science, 3(2): 2319-5665.
- Valenzuela, S., Halpern, D., James, E. and Katz, b. (2014), Social network sites, marriage well-being and divorce: Survey and state-level evidence from the United States Journal of Computers in Human Behavior, 36: 94-101.
- Winkler, A., Dörsing, B., Rief, W., Shen, Y. and Glombiewski, J. (2013), Treatment of internet addiction: A meta-analysis, Clinical Psychology Review. Clinical Psychology Review, 33: 317-329.
- Vossler, A. (2016), Internet Infidelity 10 Years On: A Critical Review of the Literature. The Family Journal, 24 (4): 359-366.
- Weiser, D. and Weigel, D. (2015), Investigating experiences of the infidelity partner: Who is the "Other Man/Woman"?. Personality and Individual Differences, 85: 176-181.
- Weinstein, A., Curtliss, F., Rosenberg, K. D. (2014), Internet Addiction Disorder: Overview and Controversies. Journal of Applied Developmental Psychology, 99-118.
- Young, K. and Robert, R. (1998), Internet Addiction: Personality Traits Associated with Its Development. Paper Presented at the 69th Annual Meeting Of The Eastern Psychological Association, In April, 1: 25-28.
- ملک‌احمدی، ح؛ عدلی‌پور، ص. و پیرنیا، ز. (۱۳۹۳)، آسیب‌شناسی آثار هرزه‌نگاری اینترنتی بر روابط جنسی زوج‌ها، فصلنامه رسانه و خانواده، ۱۱: ۲۹-۵۰.
- Alge, S. B. A. (2009), Lithuanians' attitudes toward internet infidelity and its correlates [Dissertation]. Denton, Texas: Texas Woman's University, 16-79.
- Christine, E. and Emily, C. (2015), The Pleasures and Perils of Technology in Intimate Relationships. Journal of Family Psychology, 14: 116-140.
- Harris, K. and Aboujaoude, E. (2016), Online Friendship, Romance and Sex: Properties and Associations of the Online Relationship Initiation Scale. Cyberpsychology, Behavior and Social Networking, 8: 487-493.
- Jaclyn, D. and Jason, B. (2014), Clinical Implications of Internet Infidelity: Where Facebook Fits In. Journal of Family Psychology: 325-339.
- Kraut, R. (1998), Internet Paradox: asocial Technology that Reduces Social Involvement and Psychological Well Being? American Psychologist, 53, 1017-103.
- Russell, B. and Clayton, (2014), The Third Wheel: The Impact of Twitter Use on Relationship Infidelity and Divorce No Access. Cyberpsychology, Behavior and Social Networking: 425-430.
- Rodrigues, D. Lopes, D. and Pereira M. (2016), Sociosexuality, Commitment, Sexual Infidelity and Perceptions of Infidelity: Data From the Second Love Web Site. Journal of Family Psychology, 54 (2): 241-253.